indiamart

कॉर्पोरेट सामाजिक जबाबदारी धोरण

सामग्री सारणी

1.	परिचय	2
2.	उद्दिष्टे	2
3.	व्याख्या	2
4.	समितीची भूमिका	2
5.	मंडळाची भूमिका	3
6.	CSR उपक्रमांवर खर्च	4
7.	वार्षिक कृती योजना	5
8.	CSR उपक्रमांची अंमलबजावणी	5
9.	देखरेख आणि प्रशासन	6
10.	शिष्टमंडळ	7
11.	पुनरावलोकन, मर्यादा आणि सुधारणा	7
12.	शेड्यूल ।	8

1. परिचय

कंपनी कायदा 2013 च्या कलम 135 च्या तरतुदींनुसार हे कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी (CSR) धोरण वेळोवेळी सुधारित केल्याप्रमाणे कंपनी (कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी पॉलिसी) नियम, 2014 सह वाचले जाते.

संचालक मंडळाने 29 एप्रिल 2021 रोजी कॉर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्व समितीने तयार केलेल्या आणि शिफारस केल्यानुसार हे सुधारित कॉर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्व धोरण स्वीकारले.

2. उद्दिष्टे

या धोरणाचे उद्दिष्ट कंपनीद्वारे CSR उपक्रम पार पाडण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे सेट करणे आणि कंपनीने हाती घेतलेल्या CSR क्रियाकलापांची अंमलबजावणी, अंमलबजावणी आणि देखरेख करण्याची प्रक्रिया सेट करणे हे आहे.

3. व्याख्या

या पॉलिसीमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या सर्व अटी, संदर्भानुसार अन्यथा आवश्यक असल्याशिवाय, कंपनी कायदा, 2013 च्या लागू तरतुदींनुसार परिभाषित केल्याप्रमाणे कंपनी (कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी पॉलिसी) नियम, 2014, 2014 मधील कोणत्याही सुधारणा, दुरुस्त्या किंवा पुनर्अधिनियमांसह परिभाषित केल्याप्रमाणेच त्याचा अर्थ असेल.

4. समितीची भूमिका

समिती खालील कार्ये पार पाडेल:

(a) एक कॉर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्व धोरण तयार करणे आणि मंडळाला शिफारस करणे जे कंपनीद्वारे अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या क्षेत्रांमध्ये किंवा विषयामध्ये राबविल्या जाणाऱ्या उपक्रमांना सूचित करेल;

(b) मंडळाच्या CSR धोरणाच्या अनुषंगाने वार्षिक कृती योजना तयार करणे आणि शिफारस करणे, ज्यामध्ये खालील गोष्टींचा समावेश असेल, म्हणजे:

i. कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या क्षेत्रांमध्ये किंवा विषयांमध्ये हाती घेण्यास मान्यता दिलेल्या सीएसआर प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांची यादी;

ii. प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीची पद्धत;

iii. प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांसाठी निधीचा वापर आणि अंमलबजावणीचे वेळापत्रक;

iv. प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांसाठी देखरेख आणि अहवाल यंत्रणा; आणि

v. कंपनीने हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची गरज आणि प्रभाव मूल्यांकनाचे तपशील, जर असेल तर;

(c) कंपनीच्या CSR धोरणाचे वेळोवेळी निरीक्षण करणे;

(d) CSR धोरण आणि नियमांचे पालन सुनिश्चित करणे;

(e) मंडळाकडून वेळोवेळी नियुक्त केलेली आणि/किंवा नियुक्त केलेली इतर कार्ये.

5. <u>मंडळाची भूमिका</u>

कंपनीचे संचालक मंडळ यासाठी जबाबदार असेल:

(a) CSR समितीच्या शिफारशींवर आधारित कंपनीच्या CSR धोरणाला मान्यता.

(b) CSR वर वार्षिक कृती आराखडा मंजूर करा आणि त्या परिणामाच्या वाजवी औचित्याच्या आधारावर, CSR समितीच्या शिफारशीनुसार, आर्थिक वर्षात कधीही अशा योजनेत बदल करा.

(c) पॉलिसीचा मजकूर त्याच्या अहवालात उघड करणे आणि कंपनी कायदा 2013 च्या कलम 135 नुसार कंपनी (कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी पॉलिसी) नियमांसह वाचल्याप्रमाणे विहित केलेल्या पद्धतीने पॉलिसी कंपनीच्या वेबसाइटवर ठेवा.

(d) सीएसआर समितीची रचना आणि बोर्डाने मंजूर केलेले सीएसआर धोरण आणि प्रकल्प त्यांच्या वेबसाइटवर उघड करणे.

(e) धोरणामध्ये समाविष्ट केलेले उपक्रम स्वतः कंपनीद्वारे किंवा एजन्सीद्वारे हाती घेतले जात आहेत याची खात्री करणे आणि मंजूर टाइमलाइन आणि वर्षनिहाय वाटपाच्या संदर्भात प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीचे निरीक्षण करणे.

(f) प्रत्येक आर्थिक वर्षात कंपनीने पॉलिसीच्या अनुषंगाने आधीच्या तीन आर्थिक वर्षांमध्ये कंपनीच्या सरासरी निव्वळ नफ्याच्या किमान 2% खर्च केला आहे याची खात्री करणे.

(g) वितरीत केलेला निधी हेतूंसाठी आणि मंजूर केलेल्या पद्धतीने वापरला गेला आहे याची खात्री करून आणि मुख्य वित्तीय अधिकारी किंवा आर्थिक व्यवस्थापनासाठी जबाबदार व्यक्ती हे प्रमाणित करेल. अशा एजन्सीमार्फत सीएसआर प्रकल्प राबविल्या जात असलेल्या अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थांकडून प्राप्त झालेल्या उपयोगाच्या अहवालावर आधारित असे प्रमाणपत्र.

(h) सीएसआर प्रकल्पांसाठी राखून ठेवलेली रक्कम खर्च करण्यासाठी कंपनी तिच्या ऑपरेशन्सच्या आजूबाजूच्या स्थानिक भागांना प्राधान्य देते याची खात्री करणे.

(i) कंपनी अशी रक्कम खर्च करण्यात अयशस्वी झाल्यास नियोजित रक्कम खर्च न करण्याची कारणे त्याच्या अहवालात निर्दिष्ट करते याची खात्री करून आणि, न खर्च केलेली रक्कम कोणत्याही चालू प्रकल्पाशी संबंधित असल्याशिवाय, अशी खर्च न केलेली रक्कम अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या निधीमध्ये हस्तांतरित करते,

आर्थिक वर्ष संपल्यानंतर सहा महिन्यांच्या कालावधीत.

(j) आर्थिक वर्षासाठी कंपनीच्या एकूण CSR खर्चाच्या पाच टक्क्यांपेक्षा जास्त प्रशासकीय खर्च होणार नाही याची खात्री करणे.

(k) सरासरी दहा कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक CSR दायित्व असलेल्या कंपन्यांना लागू असलेल्या प्रभाव मूल्यांकन अहवालांचे पुनरावलोकन करा आणि असा अहवाल CSR वार्षिक अहवालाचा भाग देखील बनतील.

6. **CSR** उपक्रमांवर खर्च

कंपनी प्रत्येक आर्थिक वर्षात कंपनीच्या सरासरी निव्वळ नफ्याच्या किमान 2% (दोन टक्के) आधीच्या तीन आर्थिक वर्षांमध्ये किंवा वेळोवेळी सूचित केल्या जाणाऱ्या इतर रकमेनुसार खर्च करेल. CSR धोरण आणि वार्षिक कृती योजना.

वार्षिक CSR अर्थसंकल्पासाठी उपलब्ध असलेली रक्कम, प्रामुख्याने अनुसूची **I** मध्ये तपशिल दिल्याप्रमाणे क्रियाकलाप/क्षेत्रांसाठी वापरली जाईल.

CSR उपक्रम केवळ कंपनीच्या कर्मचाऱ्यांसाठी आणि त्यांच्या कुटुंबीयांसाठीच नव्हे तर जनतेच्या हितासाठी भारतात राबवले जातील. परंतु सीएसआर उपक्रम हाती घेण्यासाठी कंपनी ज्या ठिकाणी कार्यरत आहे अशा स्थानिक क्षेत्रांना आणि क्षेत्रांना प्राधान्य दिले जाईल.

कंपनीने हाती घेतलेल्या CSR उपक्रमांमधून निर्माण होणारा कोणताही अतिरिक्त आणि/किंवा अतिरिक्त महसूल कंपनीच्या व्यावसायिक नफ्याचा भाग बनणार नाही आणि तो परत त्याच प्रकल्पात नांगरला जाईल किंवा या CSR धोरणाच्या अनुषंगाने खर्च केला जाईल आणि कंपनीचा वार्षिक कृती आराखडा किंवा आर्थिक वर्ष संपल्यानंतर सहा महिन्यांच्या कालावधीत कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या निधीमध्ये अशी अतिरिक्त रक्कम हस्तांतरित करणे.

जादा खर्च**:**
जेव्हा कंपनी कायद्यानुसार आवश्यक असलेल्या CSR दायित्वापेक्षा जास्त रक्कम खर्च करते, बोर्डाच्या ठरावाच्या अधीन राहून, अशा अतिरिक्त रकमेचा, उत्पन्न होणारा अधिशेष वगळून, ताबडतोब पुढील तीन आर्थिक वर्षांपर्यंत CSR खर्चावर सेट ऑफ केला जाऊ शकतो.

कमी खर्च **:**
वार्षिक सीएसआर प्रकल्पाशी संबंधित अखर्चित सीएसआर रक्कम कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये समाविष्ट असलेल्या कोणत्याही निधीमध्ये हस्तांतरित केली जाईल जसे की पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी, स्वच्छ भारत कोष किंवा या कायद्यांतर्गत या संदर्भात केंद्र सरकारने निर्दिष्ट केलेल्या इतर कोणत्याही निधीमध्ये, संबंधित आर्थिक वर्ष संपल्यापासून ६ (सहा) महिने.

**29 एप्रिल 2021 रोजी संचालक मंडळाने अंतिम दुरुस्ती केली*

न खर्च केलेली सीएसआर रक्कम चालू असलेल्या सीएसआर प्रकल्पाशी संबंधित असल्यास, संबंधित आर्थिक वर्ष संपल्यापासून तीस (तीस) दिवसांच्या आत रक्कम वेगळ्या बँक खात्यात हस्तांतरित करावी लागेल ज्यासाठी "अनखर्चित सीएसआर खाते" म्हटले जाईल. 3 (तीन) आर्थिक वर्षांच्या कालावधीत त्याच्या CSR धोरणानुसार CSR दायित्वांवर खर्च केला.

जर कंपनी 3 (तीन) आर्थिक वर्षांच्या विहित कालावधीत चालू असलेल्या CSR प्रकल्पावर CSR दायित्व खर्च करू शकत नसेल तर, 30 च्या आत कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये समाविष्ट केलेल्या कोणत्याही निधीमध्ये खर्च न केलेली रक्कम हस्तांतरित करणे आवश्यक आहे. संबंधित आर्थिक वर्षाच्या समाप्तीचे (तीस) दिवस.

7. वार्षिक कृती योजना

CSR समिती प्रत्येक आर्थिक वर्षात वार्षिक कृती आराखडा तयार करेल आणि बोर्डाला त्याची शिफारस करेल.

प्रत्येक आर्थिक वर्षासाठी वार्षिक कृती आराखडा तयार करताना/मंजूर करताना CSR समिती आणि मंडळाने खालील मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करावे:

- कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या क्षेत्रांमध्ये किंवा विषयांमध्ये हाती घेण्यास मान्यता दिलेल्या सीएसआर प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांची यादी;
- प्रकल्प किंवा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीची पद्धत;
- प्रकल्प किंवा कार्यक्रमांसाठी निधीचा वापर आणि अंमलबजावणीचे वेळापत्रक;
- प्रकल्प किंवा कार्यक्रमासाठी देखरेख आणि अहवाल यंत्रणा; आणि
- कंपनीने हाती घेतलेल्या प्रकल्पांची गरज आणि प्रभाव मूल्यांकनाचे तपशील, जर असेल तर;

वार्षिक कृती आराखड्यातील कोणत्याही दुरुस्तीची शिफारस CSR समितीकडून केली जाईल आणि त्या परिणामाच्या वाजवी औचित्याच्या आधारावर बोर्डाने त्याला मान्यता दिली असेल.

8. **CSR** उपक्रमांची अंमलबजावणी

(a) कंपनी स्वतः तिच्या CSR धोरणानुसार, प्रकल्प किंवा कार्यक्रम किंवा उपक्रम (नवीन किंवा चालू) म्हणून CSR उपक्रम हाती घेऊ शकते, तिच्या सामान्य व्यवसायाच्या अनुषंगाने हाती घेतलेल्या क्रियाकलापांना वगळून;

(b) कंपनी ओळखल्या गेलेल्या CSR उपक्रम/प्रकल्पांची अंमलबजावणी एजन्सीद्वारे करू शकते, जर एजन्सीने सुरू केलेले क्रियाकलाप कायद्याच्या अनुसूची VII सह मी वाचलेल्या अनुसूचीमध्ये तपशीलवार व्याप्ती आणि व्याप्तीमध्ये समाविष्ट असतील.

अशा प्रकल्पांवरील निधीचा वापर आणि अहवाल देणारी यंत्रणा

समिती किंवा मंडळाद्वारे कंपनीद्वारे वेळोवेळी पुनरावलोकन केले जाईल.

(c) प्रकल्प सुरू होण्यापूर्वी आणि/किंवा अंमलबजावणीदरम्यान गरजेनुसार मूल्यांकन आणि निरीक्षण केले जाईल. देखरेख प्रक्रिया हे सुनिश्चित करेल की सर्व वाटप केलेले CSR निधी मंजूर केलेल्या कालमर्यादेत केवळ इच्छित हेतूसाठी खर्च केले जाईल.

(d) नियमांमध्ये विहित केलेल्या स्वतंत्र अहवाल आवश्यकतांच्या पूर्ततेच्या अधीन राहून सीएसआर उपक्रम हाती घेण्यासाठी कंपनी इतर कंपन्यांशी सहयोग करू शकते.

(e) कायद्याच्या कलम 182 अंतर्गत कोणत्याही राजकीय पक्षाला प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे कंपनीने केलेले कोणतेही योगदान, CSR क्रियाकलाप म्हणून ग्राह्य धरले जाणार नाही.

9. देखरेख आणि प्रशासन

i. कंपनीचे संचालक मंडळ कायद्यातील लागू तरतुदींनुसार चालू असलेल्या प्रकल्पांसह दरवर्षी CSR अंमलबजावणीचा आढावा घेईल.

ii. कंपनीचे बोर्ड स्वतःचे समाधान करेल की सीएसआर क्रियाकलापांसाठी वितरीत केलेला निधी हेतूसाठी आणि त्याच्याद्वारे मंजूर केलेल्या पद्धतीने वापरला गेला आहे आणि मुख्य वित्तीय अधिकारी किंवा आर्थिक व्यवस्थापनासाठी जबाबदार व्यक्ती या प्रभावासाठी प्रमाणित करेल.

iii. कंपनीने तिच्या वार्षिक अहवालात कंपनीने हाती घेतलेल्या CSR उपक्रमांचा/प्रकल्पाचा त्यात प्रगतीचा समावेश असेल. अनिवार्य सेट-ऑफसाठी उपलब्ध रक्कम, चालू प्रकल्पासाठी खर्च केलेली CSR रक्कम, प्रशासकीय ओव्हरहेड्स, चालू प्रकल्पासाठी न खर्च केलेली रक्कम, वार्षिक अहवालात करावयाच्या भांडवली मालमत्तेबाबत अतिरिक्त खुलासे.

iv. पुढे, कायद्याच्या कलम 135 च्या उप-कलम (5) च्या अनुषंगाने कंपनीवर सरासरी दहा कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक (किंवा वेळोवेळी अधिनियमात नमूद केलेली कोणतीही रक्कम) सीएसआर बंधनकारक असेल तर तात्काळ आधीच्या तीन आर्थिक वर्षांमध्ये, कंपनी स्वतंत्र एजन्सीमार्फत, एक कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक परिव्यय असलेल्या सर्व सीएसआर प्रकल्पांच्या संदर्भात प्रभाव मूल्यांकन करेल आणि जे प्रभाव अभ्यास सुरू करण्यापूर्वी एक वर्षापूर्वी पूर्ण झाले असतील. .

v. वर म्हटल्याप्रमाणे प्रभाव मूल्यांकन अहवाल मंडळासमोर ठेवले जातील आणि CSR वरील वार्षिक अहवालाशी संलग्न केले जातील.

vi. सीएसआर समितीला परिस्थितीजन्य विश्लेषणाची आवश्यकता असू शकते, मूल्यमापन सर्वेक्षणे, फील्ड भेटी आणि त्याच्या सीएसआर प्रकल्पांचे प्रभाव मूल्यांकन अभ्यास बाह्य एजन्सी/तृतीय पक्ष एजन्सीद्वारे, आवश्यक असल्यास, विशेषतः उच्च मूल्य किंवा धोरणात्मक सीएसआर कार्यक्रमांसाठी. ज्या संस्था/संस्था/एजन्सीला CSR निधी वाटप करण्यात आला आहे, त्या संस्था/संस्था/एजन्सीचे वैधानिक लेखापरीक्षकाद्वारे रीतसर प्रमाणित केलेल्या खर्चाच्या विवरणासह वापराचे प्रमाणपत्र कंपनीला सादर केले जाईल.

vii. वरील उपक्रम हाती घेण्यासाठी मंडळ कंपनीच्या व्यक्ती/अधिकारी यांना अंमलबजावणीचे अधिकार सोपवू शकते.

29 एप्रिल 2021 रोजी संचालक मंडळाने अंतिम दुरुस्ती केली

10. शिष्टमंडळ

संचालक मंडळ कंपनीच्या कोणत्याही संचालकांना आणि/किंवा अधिकाऱ्यांना, प्रकल्प आणि कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीच्या अधिकारासह धोरणात समाविष्ट असलेल्या बोर्डाच्या कोणत्याही भूमिका, अधिकार आणि जबाबदाऱ्या सोपवू शकतात. कंपनी कायदा, 2013 च्या लागू तरतुदी आणि त्याखाली बनवलेल्या नियमांशी विसंगत नाहीत.

11. पुनरावलोकन, मर्यादा आणि सुधारणा

CSR समिती किंवा संचालक मंडळ वेळोवेळी या धोरणाची प्रभावीता सुनिश्चित करण्यासाठी त्याच्या अंमलबजावणीचे पुनरावलोकन आणि निरीक्षण करतील आणि कोणत्याही कायद्यातील कोणत्याही बदलांनुसार बदलांची शिफारस देखील करू शकतात, सध्याच्या काळासाठी, ते आवश्यकता पूर्ण करते याची

खात्री करण्यासाठी. कायदे आणि संस्थेच्या गरजा.

कंपनी कायदा, 2013, कंपनी (कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी पॉलिसी) नियम, 2014, वेळोवेळी ("नियम") आणि या पॉलिसीच्या तरतुदींमध्ये सुधारणा केल्यानुसार वाचल्या गेलेल्या कोणत्याही संघर्षाच्या स्थितीत, विनियम प्रचलित असतील. हे धोरण.

या संदर्भात विनियमांमध्ये त्यानंतरची कोणतीही दुरुस्ती/बदल आपोआप या धोरणाला लागू होईल.

**29* एप्रिल *2021* रोजी संचालक मंडळाने अंतिम दुरुस्ती केली

शेड्यूल I

फोकस आणि क्रियाकलापांची क्षेत्रे

A. भूक, गरिबी, कुपोषण, स्वच्छता आणि आरोग्य :

1) अत्यंत भूक, दारिद्र्य आणि कुपोषण निर्मूलन, प्रतिबंधात्मक आरोग्य सेवा आणि स्वच्छता यांना प्रोत्साहन देणे आणि पिण्याचे सुरक्षित पाणी उपलब्ध करून देणे;
2) गरीब आणि गरजू व्यक्तींना मोफत अन्न वाटप;
3) स्वच्छ भारत अभियानाच्या धर्तीवर प्रतिबंधात्मक आरोग्य सेवा आणि स्वच्छतेबाबत प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे जनजागृती कार्यक्रम राबवणे;
4) गरीबांसाठी भूक, दारिद्र्य आणि कुपोषण निर्मूलनासाठी स्थापन केलेल्या कलम 8 कंपन्या, नोंदणीकृत ट्रस्ट

आणि सोसायट्यांमध्ये योगदान.

5) गरीब किंवा गरजू व्यक्तींना वैद्यकीय खर्च, उपचार, औषधे इ.साठी योगदानासह, आर्थिक किंवा इतर कोणत्याही प्रकारची मदत देऊन वैद्यकीय सहाय्य प्रदान करणे.
6) रुग्णालये, दवाखाना, निदान केंद्र, वैद्यकीय शिबिरे आरोग्य तपासणी शिबिरे आणि इतर तत्सम उपक्रमांना देणगी किंवा समर्थन;
7) रुग्णालये, दवाखाना, निदान केंद्रे, वैद्यकीय शिबिरे, आरोग्य तपासणी शिबिरे आणि इतर तत्सम उपक्रमांच्या स्थापनेसाठी/चालवण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष योगदान; आणि
8) केंद्र सरकारने स्वच्छतेच्या प्रचारासाठी स्थापन केलेल्या स्वच्छ भारत कोषात योगदान;

B. शिक्षण आणि रोजगार**:**

1) विशेषत: लहान मुले, स्त्रिया, वृद्ध आणि भिन्न दिव्यांग यांच्यामध्ये विशेष शिक्षण आणि रोजगार-वर्धित व्यावसायिक कौशल्यांसह शिक्षणाचा प्रचार करणे;
2) उपजीविका वर्धन प्रकल्पांना प्रोत्साहन देणे;
3) विद्यार्थ्यांना त्यांच्या अभ्यासात मदत करण्याच्या उद्देशाने एंडोमेंट फंड, खुर्च्या, प्रयोगशाळा इ. स्थापन करण्यासाठी शैक्षणिक संस्थांना आर्थिक योगदान;
4) संगणक साक्षरता आणि तंत्रज्ञान सहाय्यक शिक्षणाला चालना द्या;
5) एमएसएमईवर विशेष लक्ष केंद्रित करून एंटरप्राइझ विकासाला चालना द्या;
6) लर्निंग सेंटर्स आणि इतर माध्यमांद्वारे तरुणांना व्यावसायिक/तांत्रिक/व्यावसायिक प्रशिक्षण;
7) महाविद्यालये आणि विद्यापीठांमध्ये संशोधन केंद्रे उभारणे;
8) गणवेश, पुस्तके, स्टेशनरी, संगणक आणि प्रयोगशाळा उपकरणे आणि इतरांची तरतूद

पायाभूत सुविधा, शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठे इ.

9) शिक्षणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी पात्र विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती/फेलोशिप.
10) शाळा, महाविद्यालय आणि इतर शैक्षणिक इमारतींचे बांधकाम/दुरुस्ती आणि विशेष शैक्षणिक सुविधांसह सुविधा; आणि
11) संस्थांना आर्थिक सहाय्य देऊन किंवा पायाभूत सुविधांद्वारे तांत्रिक/व्यावसायिक शिक्षणाला प्रोत्साहन देणे.
12) केंद्र आणि राज्य सरकारच्या विविध शैक्षणिक आणि रोजगार कार्यक्रमांना पूरक आणि राष्ट्र उभारणीत योगदान देणे.

C. महिला**,** मुले आणि ज्येष्ठ नागरिक**:**

1) लैंगिक समानतेला प्रोत्साहन देणे आणि व्यावसायिक प्रशिक्षण, कौशल्य विकास, स्वयं-सहायता गटांची स्थापना, उद्योजकता कार्यक्रम इत्यादींना प्रोत्साहन देऊन महिलांचे सक्षमीकरण करणे;
2) प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे महिला, मुले आणि अनाथांसाठी घरे, वसतिगृहे आणि डे केअर सेंटर्सची स्थापना/चालवी/सहायता;
3) प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे ज्येष्ठ नागरिक आणि निराधारांसाठी केअर होम्स आणि अशा इतर सुविधांची स्थापना / चालवणे / समर्थन करणे; आणि

4) सामाजिक आणि आर्थिकदृष्ट्या उपेक्षित गटांना भेडसावणाऱ्या असमानता कमी करण्यासाठी उपाययोजना करणे.

D. पर्यावरण:

1) पर्यावरणीय स्थिरतेसाठी योग्य उपाययोजना करणे;
2) पर्यावरणीय समतोल, वनस्पती आणि प्राण्यांचे संरक्षण, प्राणी कल्याण;
3) कृषी-वनीकरण, नैसर्गिक संसाधनांचे संवर्धन आणि माती, हवा आणि पाण्याची गुणवत्ता राखणे; आणि
4) गंगा नदीच्या पुनरुज्जीवनासाठी केंद्र सरकारने स्थापन केलेल्या स्वच्छ गंगा निधीमध्ये योगदान.

E. राष्ट्रीय वारसा, कला आणि संस्कृती:

1) ऐतिहासिक महत्त्व असलेल्या इमारती आणि स्थळांच्या जीर्णोद्धारासह राष्ट्रीय वारसा, कला आणि संस्कृती यांचे संरक्षण करणे आणि कलाकृती; आणि
2) सार्वजनिक ग्रंथालयांची स्थापना; पारंपारिक कला आणि हस्तकला यांचा प्रचार आणि विकास करणे.

F. सशस्त्र सेना:

1) सशस्त्र सेना, दिग्गज आणि त्यांच्या कुटुंबियांच्या फायद्यासाठी उपाय;
2) केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दल (CAPF) आणि केंद्रीय पॅरा मिलिटरी फोर्सेस (CPMF) दिग्गज आणि विधवांसह त्यांचे आश्रित

3) युद्ध विधवा आणि त्यांच्या आश्रितांच्या उन्नतीसाठी योगदान;
4) सशस्त्र दलातील शहीद अधिकाऱ्यांच्या मुलांना मोफत शिक्षण/शिष्यवृत्ती प्रदान करणे; आणि
5) सशस्त्र दलांनी किंवा त्यांच्या फायद्यासाठी स्थापन केलेल्या निधीमध्ये योगदान.

G. क्रीडा:

1) ग्रामीण भागातील विविध खेळांच्या विकासासाठी योगदान;
2) पॅरालिम्पिक आणि ऑलिम्पिक क्रीडा व्यक्तींचे प्रशिक्षण; आणि
3) ग्रामीण खेळ आणि इतर राष्ट्रीय मान्यताप्राप्त खेळांना प्रोत्साहन देणे.

H. देणगी/योगदान

1) पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी किंवा पंतप्रधान नागरिक सहाय्य आणि आपत्कालीन परिस्थितीत मदत (पीएम केअर फंड) किंवा केंद्र किंवा राज्य सरकार(सरकार) द्वारे CSR साठी अधिसूचित केल्या जाणाऱ्या अशा इतर निधीमध्ये योगदान;
2) अनुसूचित जाती, जमाती, इतर मागासवर्ग, अल्पसंख्याक आणि महिलांच्या सामाजिक आर्थिक विकासासाठी आणि मदत आणि कल्याणासाठी केंद्र किंवा राज्य सरकारने स्थापन केलेल्या इतर कोणत्याही निधीमध्ये योगदान;
3) कायद्याच्या अनुसूची VII अंतर्गत कोणत्याही विनिर्दिष्ट क्षेत्रात क्रियाकलाप करण्यासाठी स्थापन केलेल्या नोंदणीकृत ट्रस्ट, सोसायट्या आणि कलम 8 कंपन्यांचे योगदान;

4) केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार किंवा केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकारच्या कोणत्याही एजन्सी किंवा सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमांद्वारे अनुदानित इनक्यूबेटरसाठी योगदान; आणि

5) सार्वजनिक अनुदानित विद्यापीठे, भारतीय तंत्रज्ञान संस्था (IIT), राष्ट्रीय प्रयोगशाळा आणि स्वायत्त संस्थांमध्ये योगदान *(*भारतीय कृषी संशोधन परिषद *(ICAR),* भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद *(ICMR),* वैज्ञानिक आणि औद्योगिक संशोधन परिषद *(CSIR),* अणुऊर्जा विभाग *(DAE),* संरक्षण संशोधन आणि विकास संस्था *(DRDO)* यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्थापन , विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग *(DST),* इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालय*)* शाश्वत विकास उद्दिष्टे (SDGs) ला प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी आणि औषधांमध्ये संशोधन करण्यात गुंतलेले

I. ग्रामीण विकास प्रकल्प**:**

सुलभता, घरे, पिण्याचे पाणी, स्वच्छता, आरोग्यसेवा, शिक्षण, वीज, उपजीविका आणि इतर मूलभूत गरजा सुधारण्यासाठी योगदान देऊन ग्रामीण भागाचे बळकटीकरण, ज्यामुळे शाश्वत गावे निर्माण होतात.

J. झोपडपट्टी क्षेत्र विकास**:**

1) सुलभता, घरे, पिण्याचे पाणी सुधारून झोपडपट्टी क्षेत्र विकसित करण्यावर भर द्या.

**29* एप्रिल *2021* रोजी संचालक मंडळाने अंतिम सुधारणा केली

स्वच्छता, शक्ती आणि उपजीविका; आणि

2) झोपडपट्टीतील मुलांना मोफत शिक्षण देणे.

K. आपत्ती व्यवस्थापन**:**

देशभरातील बाधित भागात मदत, पुनर्वसन आणि पुनर्बांधणी उपक्रमांसह आपत्ती व्यवस्थापन.

वरील क्रियाकलापांची यादी स्पष्टीकरणात्मक आहे आणि संपूर्ण नाही. सीएसआर समिती वरील सूचीमध्ये न येणाऱ्या सीएसआर उपक्रमांचा विचार करू शकते, या अटीच्या अधीन राहून असे उपक्रम कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये नमूद केलेल्या विषयांशी संबंधित आहेत.

*29 एप्रिल *2021* रोजी संचालक मंडळाने अंतिम सुधारणा केली